

ปัญญาเชิงนโยบายของสังคมไทย กับ ทักษิณ

(ประเวศ วะสี)

9 ธันวาคม 2545

คุณทักษิณในฐานะนายกรัฐมนตรีได้โยนความคิดทางนโยบายใหม่ๆ ใส่สังคมไทยอย่างรวดเร็วจนสังคมไทยตั้งรับไม่ทัน และเกิดความเครียดไปตามๆ กัน ที่เครียดส่วนหนึ่งขึ้นกับสไตล์ในการตอบโต้การวิจารณ์อย่างเกรี้ยวกราด และทำทนาย

สังคมไทยชอบคนที่ทำตัวน่ารัก

แน่นอนถ้ามีทั้งคนดีเก่ง และน่ารัก พร้อมกันหมดด้วยในตัวคนเดียวก็จะดีมาก แต่เราคงจะไม่สามารถไปทำอะไรให้คุณทักษิณทำตัวให้น่ารักได้ เรื่องอย่างนี้ พระท่านเรียกว่ามันเป็น “วาสนา”

คำถามของผมนี่คือสังคมไทยจะเอาประโยชน์อันยิ่งใหญ่จากทักษิณอย่างไร

คนไทยมักจะติดอยู่ที่ตัวบุคคลว่าคนนั้นดี คนนี้ไม่ดี แต่ไม่ค่อยสนใจนโยบาย นโยบายมีผลกระทบต่อสังคม ทั้งทางดีและทางร้าย ผมขอยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เห็นประเด็นชัดเจนขึ้นในเรื่องสงครามเวียดนาม เมื่อสหรัฐอเมริกาตัดสินใจส่งทหารไปรบในเวียดนาม คนหนุ่มอเมริกันเสียชีวิตไปประมาณ 50,000 คน คนเวียดนามอีกกว่า 2 ล้านคน ไม่นับทรัพย์สิน และสิ่งแหว่งล่อ้มอีกมหาศาล มีคนอเมริกันไปวิจัยการเกิดสงครามเวียดนามโดยละเอียด และนำมาเขียนหนังสือไว้ว่า สงครามเวียดนาม เป็น “สงครามที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และไร้จริยธรรม” (Avoidable and Unethical War) และพบว่ามีเพียงคนไม่กี่คนที่ตัดสินใจนำประเทศเข้าสู่สงคราม คือ ประธานาธิบดีเคนเนดี รัฐมนตรีกลาโหม แมคนามารา ที่ปรึกษาความมั่นคง แมคจอร์จ บันดี และคนอื่นสองคน

คนเหล่านี้เป็นคนดี ๆ ทั้งสิ้น

ถ้าคนดี แต่นโยบายไม่ดีเกิดความเสียหายเหลือคณานับ

สังคมไทยยังสนใจกันแต่ใครดีใครไม่ดี แต่ไม่ค่อยสนใจเรื่องนโยบาย มหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมด ก็ไม่ทำงานทางนโยบายกันเสียเลย

ควรจะใช้คุณทักษิณเป็นตัวกระตุ้นปัญญาทางนโยบายของสังคมไทยอย่างกว้างขวาง

สังคมไทยมีปัญหาวิกฤตต่างๆ ที่แก้ไขไม่ได้ เพราะเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างอันสลับซับซ้อน ทั้งโครงสร้างทางความคิด โครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางแนวทางการพัฒนา โครงสร้างทางการศึกษา โครงสร้างทางความครอบงำจากต่างชาติ ฯลฯ ที่ลึกที่สุด คือ การติดอยู่ใน “สีลัพตปรามาส” สีลัพตปรามาส หมายถึง การติดอยู่ในความเชื่อและการปฏิบัติเก่าๆ ที่ไม่ได้ผลแล้ว สังคมต่างๆ เมื่ออยู่นานๆ ไป จะสะสมสีลัพตปรามาส เพิ่มขึ้นๆ จนสังคมไปไม่ไหวเกิดวิกฤต และเกิดความรุนแรงขึ้น เพื่อลบล้าง สีลัพตปรามาส ไปเสียทีหนึ่ง

ตอนนี้เรามีนายกรัฐมนตรี ที่มาบอกเป็นทำนองว่า พวกที่ติดอยู่ในความคิดเก่า ๆ นั้นมันแก้ปัญหามิได้แล้ว (ไม่ได้อ้างคำต่อคำ)

แต่การจะหลุดออกจากของเก่าไปใช้ของใหม่ ต้องรอบคอบ ว่าของใหม่นั้นดีจริง ไม่พาสังคมไทยไปสู่ความล่มจม ตรงนี้แหละเป็นประเด็น คือ

คุณทักษิณเสนอนโยบายใหม่ ๆ

แต่ นโยบายใหม่ ๆ ควรได้รับการตรวจสอบให้รอบคอบว่าจริง

สิ่งที่ควรทำมี “เวทีนโยบาย” กันให้ทั่วบ้านทั่วเมือง ทั้งในแวดวงการศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และสื่อต่าง ๆ การถกนโยบายจะใช้แต่ความเห็นอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องใช้ความรู้ นักวิชาการ จะต้องทำงานหนัก ในการค้นคว้าหาความรู้ และทำประเด็นให้ชัดเจน หน่วยส่งเสริมการจัดการความรู้ที่เป็นอิสระ เช่น สกว. และ สคส. (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม) จะต้องรีบเข้ามาส่งเสริมการวิจัยค้นคว้านโยบายสาธารณะริบด่วน เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการถกเรื่องนโยบายกัน ใน “เวทีนโยบาย” ต่าง ๆ

ถ้าคุณทักษิณใจกว้าง ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด “เวทีนโยบาย” ที่เป็นอิสระ (ไม่ใช่แค่เวิร์คชอปที่คุณทักษิณจัดเองเท่านั้น) จะเกิดคุณูปการอันยิ่งใหญ่แก่สังคมไทย เพราะถ้าสังคมไทยมีการเคลื่อนไหวถก เรื่องนโยบายกันโดยใช้ความรู้เป็นฐาน สังคมไทยจะเกิดปัญหาทางนโยบาย

ไม่ว่าคุณทักษิณจะเป็นอย่างไร

ปัญหาของสังคมไทยอย่างกว้างขวางเท่านั้นที่จะช่วยให้บ้านเมืองพ้นวิกฤต

ผมไม่อาจการันตีได้ด้วยประการใด ๆ ว่าคุณทักษิณเป็นคนดี หรือไม่ดี แต่ประเด็นของผมก็คือใช้คุณทักษิณ ตามธรรมชาติของเขา มากระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวทางปัญญาเชิงนโยบายของสังคมไทยให้เต็มแผ่นดิน

เมื่อคุณทักษิณประกาศว่า “ผมจะทำเพื่อคนจน ใครอย่ามาขัดขวาง” คำประกาศนี้จะตรึงคุณทักษิณอยู่กับเรื่องคนจนโดยไม่มีทางลงจากเรื่องนี้ไปได้ นี่เป็นเรื่องที่ดียิ่งนัก ขอให้คนไทยร่วมคิดร่วมทำเรื่องการแก้ปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการรอบด้าน

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนยากต่อการแก้ไข ถ้าแก้ปัญหาความยากจนได้ก็เท่ากับแก้ปัญหาอื่น ๆ พร้อมกันไปหมดเกือบทุกอย่าง

อย่าไปปล่อยให้คุณทักษิณแก้ปัญหาความยากจนอยู่คนเดียวเลย

ในฐานะที่นายกรัฐมนตรีถูกตรึงอยู่ตรงนั้นแล้ว ด้วยคำประกาศของตัวเอง สังคมไทยทั้งหมดควรเข้ามาเคลื่อนไหว สร้างยุทธศาสตร์เอาชนะความยากจน

ภาคีและเครือข่ายยุทธศาสตร์เอาชนะความยากจน ควรเดินเครื่องให้เต็มที่ได้แล้ว

ถ้าสังคมไทยถกนโยบายให้มากขึ้น ๆ จะเกิดอะไรขึ้นท่านทราบไหมครับ **สิ่งที่เกิดขึ้น** คือ

สังคมเป็นผู้กำหนดนโยบายให้คุณทักษิณปฏิบัติ !

ถ้าถึงขั้นนั้นได้จะสร้างสรรค์อย่างยิ่ง และเมื่อนั้น สังคมจะเข้ามามีส่วนสนับสนุน ร่วมคิดร่วมทำกับนายกรัฐมนตรีอย่างเต็มที่ เพราะสังคมเป็นผู้ใช้นายกรัฐมนตรีให้ทำงานให้ และแน่นอนสังคมต้องเข้ามาตรวจสอบนายกรัฐมนตรีด้วย

นี่แหละครับ **Constructive Engagement!**

ผมยังไม่ทราบว่าอะไรจะแปลว่าอะไรดี ขอแปลชั่วคราวว่า “สร้างสรรค์สังวาส” คือสังคมกับนายกรัฐมนตรี สังวาสกันอย่างสร้างสรรค์ อย่างหาว่าพูดไม่เพราะนะครับ เพราะมีคำว่า “นานาสังวาส”

**คุณทักษิณนี้ไปค้าอะไรแก แกก็ไม่เชื่อ
ต้องทำทนายแก ในเรื่องที่ใหญ่กว่าที่แกคิด**

ถ้าสังคมไทยสามารถทำลายคุณทักษิณในเรื่องที่ใหญ่กว่าที่ท่านคิด ท่านว่ามันจะไม่มันหรือครับ
ยุทธศาสตร์ชาติ คือ การเปิดพื้นที่ทางสังคมและเปิดพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง
เพื่อออกจากโครงสร้างมรณะ

คุณทักษิณจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคตก็สุดแต่ “วาสนา” และกรรม
แต่บ้านเมืองจะพ้นวิกฤต และมีความร่มเย็นเป็นสุข ก็ต่อเมื่อสังคมไทยสลัดออกจาก
อุปาทานและมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ด้วยปัญญา และสามารถกำหนดอนาคตของตนเองได้